

De ethiek van compassie

– Wies Kuiper

De beide componenten van deze titel blijken niet een vanzelfsprekende combinatie te zijn. Het lijkt soms of medelijden altijd goed is, maar is dat wel zo? Medelijden ontstaat meestal in de astrale of lager mentale lichamen van de mens en zal vandaar ook meestal gevolgd worden door handelen, ook al bestaat die daad alleen maar uit iemand een arm om de schouder slaan. Wat medelijden volgens mij goed of niet goed maakt, is de gedachte achter de daden die je vanuit medelijden doet. En zelfs als er geen handeling uit medelijden voortkomt, dan nog is het voor het bewust worden in de persoonlijkheid belangrijk waar dit medelijden uit voortkomt.

Wies Kuiper is sinds april 2002 voorzitter van de TVN. Deze inleiding gaf zij in Finland op het congres van de Europese Federatie van de Theosophical Society in 2007.

Ik zal u twee voorbeelden geven, die allebei redelijk bekend zijn. Twee jongens komen thuis na een scoutingbijeenkomst. Hun moeder vraagt: ‘Hebben jullie je goede daad vandaag al gedaan?’ (waarschijnlijk had zij iets in gedachte wat ze hen wilde laten doen). De jongens antwoorden: ‘Ja zeker, we hebben een oude dame helpen oversteken’. Moeder zegt: ‘Nu, dat is ook niet al te moeilijk!’ De jongens antwoorden: ‘Jawel, want ze wilde niet.’ Een ander voorbeeld is uit de bijbel.

Een man had bij het begin van de dag arbeiders aangenomen om in zijn wijngaard te werken. Na drie uur neemt hij er nog een paar aan en later na zes en negen uur nog een paar. Als het tijd is om te gaan uitbetalen, roept de man eerst diegenen die het laatste zijn aangenomen en geeft hen het volle dagloon, enzovoort totdat hij bij de eersten is aangekomen. Die denken dat zij nu méér krijgen, maar dat is niet zo en zij morren. Dan zegt de man ‘Heb ik jullie iets misdaan? Dit was toch wat ik met jullie heb afgesproken? Of zijn jullie boos omdat ik goed ben?’ (Mattheus 20:1-15). U zult het met mij

eens zijn dat deze beide goede daden nogal discutabel zijn.

Waar vinden we nu een goede leidraad om ons te brengen naar werkelijk medelijden om een altruïstisch leven te leiden? Waarschijnlijk is die toetssteen in ons eigen hart aanwezig en het gezegde 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet' kan helpend zijn. Zelf heb ik het gezocht in het boekje *Aan de Voeten van de Meester*. De eerste voorwaarde is het ontwikkelen van onderscheidingsvermogen, ook op dit gebied. Onderzoek jezelf: waar komt het gevoelde medelijden vandaan, en waar het verlangen om daarbij helpend te zijn? Komt dit vanuit de persoonlijkheid, bijvoorbeeld opdat anderen zien wat jij doet, waardoor jij een soort achting of respect gaat krijgen? Of doe je het om dankbaarheid te oogsten, wat dan weer een gevoel van afhankelijkheid kan geven van degene aan wie goed gedaan is, ten opzichte van de gever? Als je daar goed over nadenkt, dan doe je het dus voor jezelf, om achting en dankbaarheid te oogsten. Is het dan nog wel een goede daad? Komt die daad voort uit zuiver medelijden? Dit soort daden kan de eenheidsgedachte ernstig in de weg staan, maar het kan in je leven wel zorgen dat het je een goed gevoel geeft. Het verlangen om zo te blijven doorgaan en dat plezierige gevoel te behouden kan de drijfveer worden in je verdere leven. Dat kan op den duur helemaal onbewust gaan en je moet steeds opnieuw dat onderscheidingsvermogen inzetten, anders gaat het je leven beheersen en blijf je op deze manier bezig.

Ook herkennen we in onszelf vast wel de gedachte: wat naar voor hem of haar, gelukkig dat het mij niet overkomen is! Wie weet trouwens op de lan-

gere termijn of dat wat nu voor die ander naar is, in de toekomst juist een zegen kan zijn? We zijn vaak erg vlug met ons oordeel over dit soort dingen. Het kan zijn dat we helemaal niet, en nooit, weten waar we mee bezig zijn, omdat we geen weet hebben van het Plan dat ten grondslag ligt aan ons bestaan. Dit kan uitmonden in er eenvoudigweg 'zijn voor elkaar', een soort goed gedrag dat voortkomt uit liefde. Vanuit het blijvende beginsel in de mens waarin hij één is met alle mensen, zelfs één is met al wat leeft, dus ook met dieren, planten en mineralen, kan het zijn dat je een diep gevoelde behoefte hebt een deel van het karma te dragen.

Het tweede hoofdstuk in *Aan de Voeten van de Meester* gaat over begeerteloosheid. Ik heb het hierboven al genoemd. Begeerteloosheid in die zin dat we niet verlangen naar dankbaarheid, erkenning of achting die je door het doen van goede daden in de wereld kunt opbouwen. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan, want de mensheid wil je dan op een voetstuk zetten en het enige wat je dan nog kunt is eraf vallen. Op zich is dat een goede, maar ook harde leerstoel. Maar begeerteloosheid gaat nog verder. Ook de begeerte naar persoonlijke bevrijding of een 'hogere plaats in de hemel' moet verre van ons staan, we zouden zover moeten komen dat die gedachte zelfs niet in ons opkomt. Uiteindelijk hopen wij dan dat deze vorm van ethiek leidt tot goed gedrag. Daarvoor worden een aantal zeer zinvolle aandachtspunten aangereikt, zoals: 1. zelfbeheersing in denken, 2. zelfbeheersing in handelen 3. verdraagzaamheid 4. blijmoedigheid 5. op een punt gerichtheid 6. vertrouwen (zie *Drie wegen, één pad*, UTVN blz. 209).

Ik wil het nu voornamelijk over de laatste vier hebben, de eerste zijn min of meer al even aan de orde geweest. Voor mij is blijmoedigheid heel belangrijk: een blijmoedigheid die voortkomt uit ons diepste wezen en die maakt dat we niet meer kwetsbaar zijn. Dat geeft een heel vrij gevoel. Eigenlijk komt dat neer op het weten dienaar of instrument te zijn in het plan dat evolutie heet.

Op één punt gerichtheid betekent dat niets ons kan afhouden van de weg naar het doel dat je voor ogen hebt, zozeer zelfs dat je je als het ware vereenzelvigd met dat pad en het als vanzelfsprekend volgt. Dit lukt alleen als aan de drie eerder genoemde voorwaarden, zowel zelfbeheersing van het denken alsook in het handelen is voldaan en er verdraagzaamheid is ontstaan vanuit de achtergrond van het weten dat alles zijn plaats en zijn nut heeft, ook al ben jij mogelijk dat stadium ontgroeid, of er nog niet aan toe. Vooral het voor jezelf erkennen van dit laatste is moeilijk. En dan vertrouwen, vertrouwen in onszelf, in onze hogere lichamen, de monade. Het goddelijke in ons. Als je dat eenmaal ervaren hebt, kun je daarin je vertrouwen stellen en zie je het in alles en allen.

Dat leidt ons dan als vanzelf naar het volgende hoofdstuk: Liefde. Al het voorgaande zou zonder liefde niet voldoende zijn. Maar liefde is een moeilijk begrip; het heeft te maken met de creatieve vermogens die ontluiken als het hoogste vermogen, de monade, atma gekleed in buddhi, zich in ons wil openbaren en wij als instrument van deze Wil mogen dienen. In het boekje

wordt het als volgt verwoord: *'Hij die op het Pad is bestaat niet voor zichzelf maar voor anderen; hij heeft zichzelf vergeten om hen te kunnen dienen. Hij is als een pen in Gods hand, waaruit zijn gedachte kan vloeien, en voor zichzelf hier beneden een uitdrukking kan vinden, hetgeen zonder pen onmogelijk zou zijn geweest. En tegelijkertijd is hij ook een levende vlam van vuur die over de wereld de goddelijke liefde uitstraalt waarvan zijn hart vervuld is. De wijsheid die je in staat stelt om te helpen, de wil die aan de wijsheid richting geeft, de liefde die de wil inspireert - dat zijn jouw vereisten. Wil, Wijsheid en Liefde zijn de drie aspecten van de Logos; en jullie die je willen opgeven om Hem te dienen, moeten deze aspecten in de wereld laten zien'* (zie *Drie wegen, één pad*, UTVN blz. 222).

Als wij allemaal in staat waren op deze manier compassie te hebben, dan was de kwestie van de ethiek hiervan niet meer aan de orde. Maar laten we ons realiseren dat wij allen onderweg zijn naar volmaaktheid en werken vanaf het stadium waar wij ons bevinden. Deze oefenschool is nodig en wij zullen daarbij fouten maken. Dit hoort bij het leerproces. Ook op het gebied van compassie, of misschien wel juist op het gebied van compassie. Zolang wij ons hiervan bewust zijn en bereid zijn elke keer opnieuw naar ons zelf te kijken, onderscheidingsvermogen te ontwikkelen, en ook begeerteloosheid, tolerant zijn voor onszelf en anderen en dan ook nog doorzettingsvermogen ontwikkelen in het oefenen van goed gedrag, dan zullen wij uiteindelijk kunnen handelen vanuit liefde.